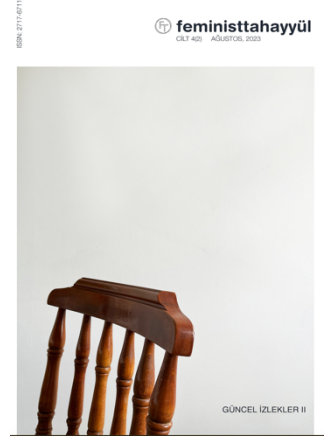

Güncel İzlekler II.

Güler Cansu Ağören & Nehir Gündoğdu

Feminist Tahayyül, 4(2): 186-191.
(Sunuş)

Güncel İzlekler II

Güler Cansu Ağören & Nehir Gündoğdu

Feminist Tahayyül'ün ikinci temasız sayısını birbirinden farklı konuları ele alan yazılarıyla size sunmaktan mutluluk duyuyoruz.

Sayımızın açılışını Niyaz Uslu'nun "Kent İçi Ulaşımında Kent Hakkını Aramak: Transların İETT Otobüs Deneyimleri" adlı araştırma makalesiyle yapıyoruz. Uslu çalışmasında İstanbulkart sahibi İETT otobüs kullanıcılarının deneyimlediği ayrımcılığı mercek altına alıyor. Uslu'nun yaptığı mülakatlarla ve sonrasında gerçekleştirdiği sosyal medya incelemeleriyle gözlemlene fırsatı bulduğu trans deneyimleri bu sorunların münferit olmadığını ve söz konusu uygulamanın trans bireyleri hedef alan sistematik kurumsal şiddetin bir aracı olduğunu ortaya koyuyor. Bu çalışma bir yandan kadın erkek ikiliği üzerine kurulu olan ve kişilerin sistemde kayıtlı cinsiyet bilgisini otobüs şoförüne ifşa eden İstanbulkart uygulamasının biyolojik cinsiyetinden farklı, akışkan ya da cinsiyet normlarıyla uyumsuz bir cinsiyet ifadesi olan ve cinsiyet geçiş sürecinde bulunan translar için oluşturduğu şiddet tehdidini gözler önüne sererken, diğer yandan bu meseleyi bir kent hakkı sorunu olarak okuyor. Uslu trans aktivizminin ve akademik yaklaşımın kesişiminde gerçekleştirdiği bu çalışmada yalnızca sorunu ortaya koymakla kalmayıp Lambdaistanbul aracılığıyla çözüme yönelik bir süreç de başlatıyor. Bu süreci kent hakkı kapsamındaki çalışmasının bir parçası kılarak transları şiddet mağduru olarak resmetmenin ötesine geçiyor; trans bireyleri kent hakkını kullanma talepleri ve bu bağlamdaki faillikleri üzerinden temsil ediyor.

Sayımız Zeynep Özkazanç'ın "Hayvanlar ile Birlikte Bakmak: Sürrealist Kadın Sanatçıların Otoportreleri" adlı araştırma makalesiyle devam ediyor. Özkazanç bu çalışmasında sürrealist kadın sanatçıların kendilerini hayvanlarla birlikte resmettikleri otoportreleri inceliyor ve bu otoportrelerde ortaya çıkan kadın hayvan birlikteliğinin

Harawayci bir *terrapolise* karşılık geldiğini tespit ediyor. Carrington'ın, Kahlo'nun ve Tanning'in otoportrelerinde karşımıza çıkan terrapolislerin ve bu bağlamda temsil edilen kadın hayvan birlikle-olagelişlerinin eril modern Batı resim geleneğinde yer alan kadın ve hayvan temsillerine kaynaklık eden ötekileştirici ve nesneleştirici bakış ile tezatlığını çarpıcı ve analitik biçimde ortaya koyan Özkazanç, bu sanatçıların sanat tarihi arenasında kendilerini kendilerince temsil etmelerine olanak tanıyan bu alanı yaratan failliklerine de işaret ediyor. Bu failliğin yalnızca kendilik ve kadınlık temsillerini değil insan olmayanın temsili de nesneleştirici eril bakışın yükümlülüğünden kurtardığını ve insan ile insan olmayan arasındaki keskin ontolojik ayrışmanın bu temsili birlikte-olageliş alanında ters yüz edilmesini sağladığını görüyoruz. Bu anlamda Özkazanç; Carrington, Kahlo ve Tanning gibi kadın sürrealistler ve Braidotti ve Haraway gibi çağdaş feminist düşünürler arasındaki kesişim ve etkileşim potansiyeline işaret ederek disiplinlerarası bir feminizmin olanaklarını masaya yatırmış bulunuyor.

Sayımızda yer alan bir diğer araştırma makalesi Elif Şakar'ın yazdığı “Doğal Kozmetik Üreten Küçük Üreticilerin Sosyal Medya Üzerinden Dayanışma Pratikleri: 2023 Kahramanmaraş Depremi Örneği” adlı çalışma. Bu makalede Şakar 2022'den beri Instagram üzerinden bir araştırmacı gözüyle takip ettiği küçük üreticilerin deprem sonrası yaptıkları paylaşımların içeriklerini analiz ederek bu süreçte ortaya çıkan dayanışma pratiklerini sergiliyor. Mercek altına aldığı küçük üreticilerin deprem bölgesinde deprem sonrası süreçte gelişen ihtiyaçlara göre değişen üretim pratiklerini ve bu üretim etrafında oluşturdukları dayanışma ağını ortaya koyan Şakar, kadınların afetlerden daha fazla etkilendiklerini gösteren raporlara da vurgu yaparak, bu dayanışmanın özellikle bölgede bulunan kadınların ve kız çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamadaki rolünü gösteriyor. Şakar'ın bu çalışması sosyal medyanın, ötekileştirilen grupların deprem sonrası gibi olağanüstü koşullarda daha kritik hale gelen ihtiyaçları söz konusu olduğunda hızlı bir dayanışma ve örgütlenme pratiğini hayata geçirme adına işlevsel olabildiğinin bir örneği olarak okunabilir.

Sayımızda yer alan son araştırma makalesi “Yaş Ayrımcılığının Özen Etiği Üzerinden Okunması: Yaşlı bir Köpeğe Yeni Numaralar Öğretmek” başlığıyla Nihan Kılıç tarafından kaleme alındı. Kılıç bu incelemede yaşçılığın ve cinsiyetçiliğin çeşitli kesişimlerini örneklendiriyor ve bunların standartlaştırılmış eril bakışın ürettiği ahlak anlayışına ve bunun aracılığıyla da pozitif hukuka nasıl yansıdığını tartışıyor. Bu düzlemde pozitif hukukun adalet sağlamadaki yetersizliğini irdeleyen Kılıç feminist özen etiğini bu yetersizlikleri telafi edebilecek bir bakış açısı olarak ele alıyor. Bu tartışmanın Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu’na taşınan iki başvuru üzerinden geliştirilmesi feminist özen etiği üzerine kurulmuş bir hukuk anlayışının ilişkiselliği dışarıda bırakan özne konumlarından icra edilen hukuki işleyişleri nasıl iyileştirebileceğine ilişkin net ve somut bir iddia sunuyor. Buna göre pozitif hukukun başvurularla ilgilenen kişiler için öngördüğü konum, başvuru sahibini yaş ve cinsiyet gibi özellikler üzerinden genelleştirerek kendini ilgili kişinin öznel durumundan soyutlamasını ve muhtemel bir genel gerçekliği esas alarak karar vermesini öngörmektedir. Kılıç’ın buna karşılık olarak önerdiği feminist özen etiği ise ilgilenenin başvuru sahibini bütünsel olarak ve kendi koşulları içinde görmesini mümkün kılacak bir etik bakış imkânını masaya yatırıyor.

Lülüfer Körükmez araştırma notları bölümünde yer alan “Biz Bu Araştırmayı Nasıl ve Neden Yaptık? Kadınların İşgücüne Katılımı Üzerine bir Araştırmanın Notları” adlı yazısında Kırkayak Kültür Mutfak Matbakh Atölye, Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV) ve Women Now for Development derneklerinin iş birliği ile İstanbul ve Antep’te yürüttükleri çalışmayı ele alıyor. *Piyasa, Politika ve Cinsiyet Kıskaçında Kadın Emeği* raporu üzerinden yaptığı tartışmada Körükmez Suriyeli ve Türkiyeli kadın deneyimlerinin güç ilişkileri ve çoklu baskı mekanizmaları ile şekillenme süreçlerini anlama yolunda eleştirel feminist bir bakışın önemini ortaya koyuyor. Böyle bir bakışla araştırma yürütmenin kadınların deneyimlerine dair bilginin artması ve yaygınlaşmasına katkı sunarken araştırma sürecinde yaratıcı ve kapsayıcı bir alanın da kapısını aralayabileceğini gösteriyor.

Sayının kitap inceleme bölümünde Lucie Drechselová’nın 2022 yılında İletişim Yayınları tarafından yayınlanan *Türkiye’de Yerel Siyasette Kadınlar / Dışlanma Döngüleri*

kitabı yer alıyor. “*Türkiye’de Yerel Siyasette Kadınlar / Dışlanma Döngüleri Üzerine*” adlı yazısında Hande Gülen, kadın siyasetçilerin öznelliklerini, stratejilerini, kısıtlılıklarını ve deneyimlerini odağına alan bu kitabı genel seçim analizlerine katkı sunacak önemli tartışmalarla birlikte değerlendiriyor. Bunu yaparken Gülen, Drechselová’nın kadınların siyasi temsillerinin önündeki engelleri ve bunlarla baş etmek için geliştirdikleri stratejileri anlama adına ilham verici veriler sunduğunu gösteriyor. Ayrıca mülakat ve gözleme dayanan sahası ve yabancı konumunda araştırma yürütme üzerine tartışmaları ile kitabın metodolojik katkılarını da vurguluyor. Gülen’in yazısı bizi kadın temsilleri üzerine cinsiyet temelli bir düşünme pratiği sunan Drechselová’yı okumaya teşvik ediyor. Bunun yanında Gülen kitabın kimi tartışmalarında trans ve kuir temsiliyetlere yer vermemesini kesişimsel bir tartışma sunma iddiasında sorunsallaştırırken; özel alan mücadelelerinin siyasal temsil mekanizmalarına sirayetini değerlendirme açısından da kimi eksiklikler barındırdığını tartışıyor.

Söyleşi bölümü için ise sayımıza cinsiyet ve travma alanında uzmanlaşmış nonbinary bir psikolog olan Jem Tosh’u davet ettik. Cansu’nun Jem Tosh ile yaptığı “Kapsayıcılıktan Merkezsizleştirmeye: Jem Tosh ile Ötekileştirme ve Cinsel Rıza Bağlamında Alternatif bir Psikoloji Tahayyülü Üzerine Söyleşi” adlı söyleşinin bir ayağı eleştirel psikolojinin imkânlarının transfeminist bir bağlamda tartışılması etrafında oluşurken bir diğer ayağı ise cinsel rıza ve şiddet üzerine odaklanıyor. İkili söyleşinin ilk ayağında kapsayıcı bir psikoloji alanı yaratma yönündeki liberal toplumsal baskının gerçek bir dönüşüm yaratma potansiyelindeki sınırlılıklardan bahsediyor. Kapsayıcılık iddiası taşıyan pek çok (feminist) psikoloji alanının, pratiğinin ya da icracısının cishetnormativiteyi fiilen sürdürmesi ile sonuçlanan pratiklerini eleştirel bir bakış ile ele aldıkları bu bağlamda Tosh’un önderliğinde geliştirilmiş *Psygentra* adlı oluşumu da gündeme geliyor ve bu oluşuma da yön veren *merkezsizleştirme* yaklaşımının *kapsayıcılık* mantığının yerini almasının olanaklarını tartışılıyor. İkili söyleşinin ikinci ayağında ise tecavüz kültüründen beslenen ana akım psikoloji bağlamında silikleşebilen cinsel şiddet deneyiminin söze dökülme ve görünür olma imkânlarını artırabilecek bir cinsel rıza kavramsallaşmasını irdeliyor. Bağlamsallığı vurgulayan bu cinsel rıza kavramsallaştırması aracılığıyla cinsiyet ikiliğine dayanan fail kurban sınıflamasından

birbirini dışlayan rıza ve rıza yokluğu kavramsallaştırmasına kadar pek çok cinsellik mitini sorgulamaya açıyor.

Merve Yılmazbilek aynı isimli doktora tezini tanıttığı “Kadınların Menstruasyon, Çocuk Sahibi Olma ve Annelik Süreçlerinde Ezilme ve Direnme Deneyimleri” adlı bölümde ataerkil kapitalizmin kadın bedeni üzerindeki baskılarını kadın anlatıları üzerinden anlama sürecini tartışıyor. Feminist duruş kuramı ile yürüttüğü araştırmasında Yılmazbilek menstruasyonun çoğunlukla utanılan bir durum olarak ifade edildiği ve kadınlığa geçişte çocuk sahibi olmanın menstruasyondan sonraki aşama olarak zorunlu bir durak gibi kurgulandığını belirtiyor. Hamilelik ve doğum deneyimlerinde kadınların çoğunlukla nesne konumunda görülmelerine bir karşı çıkış olarak kendi biricikliklerini öne çıkarırken, anneliğe dair baskıların kadınların kendi bedenlerine yabancılaşma hallerine bağlı olarak değişebildiğinden bahsediyor. Yılmazbilek kadınların bu baskıya zayıf ve gizli bir şekilde karşı koyabildikleri ve bunun kadın bedeni üzerine yürütülen muhafazakâr politikalarla yakından ilişkili olduğunu göstermesi bakımından önemli bir vurguyu bizlere sunuyor.

Sayımızın sanat bölümünde okurlarla buluşmayı bekleyen iki yazı var. Bunlardan ilki Elhum Shakerifar’ın 11-14 Mayıs 2023 tarihleri arasında Kadir Has Üniversitesi’nde gerçekleşen 22. *Türkiye Film Araştırmalarında Yeni Yönelimler Konferansı*’nda yapmış olduğu konuşmanın özlem güçlü tarafından yapılan, “Çerçevedeki Anne - Annelik Yapan Çerçeve / Çerçeveye Annelik Yapmak” başlıklı çevirisi. Bu yazıda/konuşmada Shakerifar yapımcılığını üstlendiği *Even When I Fall* [Düştüğümde Bile] adlı belgeseli konu ediniyor ve belgeselin yapım sürecine iç içe geçmiş halde dahil olan ekonomik, sosyal, coğrafi, toplumsal ve güncel dinamikleri çözümlüyor. Shakerifar yazının başlığında da kendine yer bulan anneliği, biyolojik bir sürece indirgemeksizin, belli bir ilişkisellik deneyiminin oluşmasına imkân tanıyan sosyal bir alan olarak sunuyor ve filmin bu alanın deneyim ortaklıklarına sahip izleyicilerin algısına takılan bir *frekans*ı olduğunu öne sürüyor. Yazı böylece ana akım medya analizlerinden silinme eğiliminde olan anneliğin bu filmin içeriğinde ve yapım sürecinde

oynadığı etkiyi gündeme getirerek bakım çerçevesinde oluşmuş ilişkiselliklerin sanat üretiminin dışlanamaz bir parçası olduğu vurguluyor.

Sanat bölümünün diğer metni ise Gizem Sivri tarafından kaleme alınan “Karakol Aynasında Kadın Aksı: *Fosforlu Cevriye* Romanında Kadın, Suç ve Aşk”. Yazısında Suat Derviş’in *Fosforlu Cevriye* eserini inceleyen Sivri, suç dünyası içinde başkaldıran ve cesur bir kadın olarak var olan Cevriye’nin hikâyesinin farklı bir kadın anlatısı sunduğunun altını çiziyor. Her ne kadar bu anlatı Cevriye’nin âşık olması ile namuslu ve temiz kadın figürü anlatısına dönüyor olsa da roman, edebiyata kadınlığı başka türlü tahayyül edebilme olanağı sağlaması bakımından önemli bir yer tutuyor. Bu vurgunun yanında Sivri bizi suçluluk kavramını cinsiyet perspektifi ile düşünmeye davet ediyor ki bu da kadının suç dünyasındaki failliğini tartışabilme fırsatı yaratıyor.

Feminist tartışmalarda güncel izlekleri takip etmeyi hedefleyen bu sayımızı keyifle okumanızı dileriz.